

Teisel projektikohtumisel, mis toimus 2017. aasta jaanuaris Riias, pani projektimeeskond paika täpsema tegevusplaani ja määras koolitusmaterjalide valmistamise tööjao- tuse, Eesti esindaja Reet Hiimäe ülesandeks jäi valmistada illustreeritud materjalid loodus- ja kohapärimuse, piirkondlike rahvajuttude ja uskumuste ning tähtpäevatahis- tuste kasutamise võimaluste kohta tänapäeva maaturismis. Kolmas projektikohtumine (2017. aasta oktoobris Nelijärvel) võimaldas osalejatel saada juba esialgset tagasisidet sihtrühmalt ja leida täiendavad suunad materjalide väljatöötamiseks (nt temaatiliste lühivideote lisamine).

Loodame, et projekti käigus valminud materjalid aitavad suurendada sihtrühma oskusi ja pakutavate teenuste kvaliteeti maaturismi valdkonnas.

Reet Hiimäe

August Milts – filosoof eetika ja elulugude vahel

Ühe rahva vaimsure kestvust ei määra mitte üks põlvkond, vaid oma traditsioonide alalhoidmise määra kolme põlvkonna vahelises suhtluses. August Milts¹

2018. aasta mais tähistati Läti suulise ajaloo uurimise algataja filosoofiadoktor August Miltsi (1928–2008) 90. sünniaastapäeva.

August Milts sündis 28. mail 1928. aastal Līciši talus Līvāni kihelkonnas Latgales. Lõpetanud Līvānis majandus- ja tehnikaalase kooli, läks ta Riiga, et oma õpinguid jätkata. Ühe aasta oli ta Läti riiklikus teatriinstituudis ja astus seejärel Läti riikliku pedagoogilise instituudi ajaloo-osakonda. Ülikooli lõpetamise järel siirdus ta Leningradi ülikooli filosoofia osakonna aspirantuuri. Aspirantuuris kirjutas ta eetika- ja esteeti- kateemalise kandidaadiväitekirja, mille kaitses 1967. aastal. Filosoofina spetsialisee- rus Milts etikavaldkonnale. Olles kauaaegne Läti ülikooli õppejõud (Milts töötas seal aastatel 1971–2000) ning paljude raamatute, õpikute ja populaarteaduslike artiklite autor, pühendus Milts eetilise mõtte ajaloo ja indiviidi identiteediloomes omavaheliste seoste uurimisele. Nõukogude aja lõpul süvenes ta rahvusliku taasärkamisega seotud emotsioonidesse, tõlgendades neid indiviidi vaimsete väärtuste vaatepunktist.

Nõukogude ajal kirjutatud Miltsi raamatud “Harmoniskais un disharmoniskais per- sonībā” (Harmooniline ja disharmooniline isiksus, 1979) ja “Esejas par morāli” (Esseed kõlblusest, 1985) sisaldavad esimesi märke läti rahvusliku taasärkamise tõusust. Milts jätkas teadustööde publitseerimist ka taasiseseisvunud Lätis, ning need on tänapäeval endiselt aktuaalsed nii üliõpilastele kui ka teadlastele, kes tegelevad ühiskonna ja inimsuhete uurimisega.

Miltsi uurimishuvisid ja suundumusi silmas pidades on ootuspärane, et ta jõudis elulugude ja mälestuste kogumiseni. 1988. aastal sai temast Läti Kultuuri Sihtasutuse juures tegutsenud inimestelt kogutud mälestuste arhiivi *Cilvēkarhīvs* nõukogu esimees. Kui Läti Teadusnõukogu kiitis 1992. aastal heaks Läti suulise ajaloo projekti, hakkas Filosoofia ja Sotsioloogia Instituudi juures tegutsema Läti suulise ajaloo uurimisrühm,

*August Milts esinemas suulise ajaloo seminaril Läti Ülikoolis 2007.
Foto Māra Zirnīte erakogust.*

mida asus juhtima taas August Milts. Võib tõdeda, et see on just Miltsi teene, et Läti sotsioloogias juurdus uus paradigma, mille raames hakati mälestusi, vaatamata nende subjektiivsusele, võtma kui olulist sotsiaalteaduste uurimisallikat. See uurimisviis eeldas pöördumist inimeste poole, tahet neid tähelepanelikult ja austusega kuulata ning mõista neid üldisemaid seoseid, mille kaudu inimesed sõlmuvad sotsiaalse mälu ja sotsiaalsete suhete võrgustikuga. Kui 1990. aastatel korraldati välitöid, sh ka Läti pagulaskogukondade küsitlemiseks välismaal, oli Milts nende tööde juures asendamatu liider. Ta oskas siduda uurimisrühma kuulunud intervjuerijate töö ühtseks tervikuks, osutades viisile, kuidas vägagi erinevate kogemustega inimeste lugusid saab omavahel ühitada üldajalooliste sündmuste kaudu. Ühtlasi koolitas ta intervjuerijaid valima teemasid ja suhtlema inimestega nii, et saavutada vastastikune usaldus. Üks sellistest võtetest oli kaasalöömine töös, millega küsitletav kohtumise alguses parasjagu tegeles: olgu selleks heinategemine või muu, selles kaasalöömine lõi vestluseks vajaliku õhkkonna.

Läti rahvusliku suulise ajaloo kogus on ligikaudu 4500 intervjuud, millest 60 salvestust tegi Milts. Ühes oma kirjutises selgitab Milts: “Miks inimesed usaldavad jutustada meile oma elust? Nad tahavad, et nende kogemustest oleks kasu teistele. Me õpime

raamatutest ja filmidest, kuid mitte alati ei saa me õppida teiste inimeste kogemustest. Tõeline vara, mida me pärime oma vanematelt, on nende vaimne rikkus ja kogemused.”²

Ginta Elksne, Māra Zirnīte
Lāti rahvusliku suulise ajaloo uurimisrühm
Lāti Ülikooli filosoofia ja sotsioloogia instituut

Kommentaariid

- ¹ August Milts. Tautas izzīņa mutvārdu vēsture [Rahvapärismus suulises ajaloos]. Zirnīte, Māra (toim). *Latvijas mutvārdu vēsture: Spogulis* [Lāti suuline ajalugu: Peegel]. Riia: LU FSI, NMV, 2001, lk 33–39.
- ² Augusts Milts. Mutvārdu vēsture kultūrapritē [Suuline kultuuriajalugu]. *Latvijas Vēstnesis* [Lāti Teataja] 17.05.1996, nr 86 (571).

Kogumisaktsioon “Koolipärismus 2018” ületas ootusi

24. veebruarist 24. maini 2018 toimus üle-eestiline kogumisaktsioon “Koolipärismus 2018”, milles osales rekordarv õpilasi – kokku laekus vastuseankeete 3717 vastajalt, lisaks koguti materjali “õpilaselt õpilasele” intervjuude vormis. Vastama olid oodatud 4.–12. klasside (ja samas vanuses kutsekoolide) õpilased, kellest enamik täitis vastuseankeedi elektrooniliselt. Vaid 124 vastust laekus paberil. Lisaks Eesti eesti- ja venekeelsetele koolidele saabusid mõned vastused ka väliseesti koolidest (valdavalt Soomest).

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna eestvõtmisel toimunud projekti patroon oli kirjanik Mika Keränen ja “Koolipärismus 2018” valiti muuhulgas üheks Euroopa kultuuripärandi aasta sündmuseks. Kogumisaktsiooni põhifaasi valmistas ette detsembris 2017 toimunud pilootfaas, mille käigus laekus üle 300 täidetud küsitlusankeedi. Põhiaktsiooni alguses toimus 13. märtsil Tartus õpetajate koolituspäev “Tapjaklounid, kaitseinglid ja *youtuber*’id: koolipärismus 2018”, mille raames anti ülevaade koolipärimuse hetkeseisust ning arutleti selle kogumise vajalikkuse ja viiside üle.

Nii piloot- kui põhifaasis olid õpilased kõige altimad vastama küsimustele nimede (iseenda hüüdnimed, lemmikloomanimed), vaba aja veetmise ja fännuse, ent samuti hirmude ja usundiliste kaitseviiside kohta. Lakoonilisemad olid vastused küsimustele tähtpäevade tähistamise kohta. Kui pilootfaasis kirjutati naljakirjeldusi napilt, siis põhifaas pakkus hea ülevaate ka tänapäevasest huumorikasutusest (näiteks laekus materjali meemitegijatelt ja -fännidelt). Mõnevõrra kaasajastatult kordusid mitmed traditsioonilised naljamudelid, näiteks blondiinianeekdoovid, Juku-aneekdoovid, kolme rahvuse naljad, Tiku ja Taku lood.